

KOMUNITNÍ ENERGETIKA V POBESKYDÍ

Udržitelná energetika v rukou obcí a občanů

Energetika v posledních letech prochází zásadní proměnou. Evropská unie si stanovila závazný cíl dosáhnout do roku 2050 tzv. klimatické neutrality (ekonomiky s nulovými čistými emisemi skleníkových plynů) a energetická transformace je jedním z hlavních nástrojů, jak toho dosáhnout. Transformace spočívá především ve zvyšování energetické účinnosti a přechodu z fosilních paliv na obnovitelné zdroje energie (OZE), ale také v decentralizaci a demokratizaci energetiky. OZE dokáží vyrobit energii v místě či poblíž místa spotřeby, čímž umožňují obcím, občanům a malým až středním podnikatelům, aby se přímo nebo prostřednictvím energetických komunit zapojili do výroby udržitelné energie. Získají tím nižší cenu energií a posílí svou energetickou nezávislost. Rozjet projekt komunitní energetiky vyžaduje odhodlání komunity a určité know-how, proto jsme pro Vás připravili sérii článků s užitečnými informacemi a inspirativními příběhy z ČR i zahraničí.

Obnovitelné zdroje energie v ČR

Využívání OZE má i přes své nedostatky (ke kterým patří především závislost na počasí či finanční náročnost technologií pro akumulaci energie) řadu nesporných výhod: od snižování emisí skleníkových plynů, přes diverzifikaci dodávek energie a nezávislost na trzích s fosilními palivy, po stimulaci zaměstnanosti skrze vytváření nových „zelených“ pracovních míst a zvyšování environmentálního povědomí veřejnosti.

ČR však v oblasti OZE ani zdaleka nevyužívá svůj potenciál. Zatímco v evropském průměru dosahoval v roce 2019 podíl energie z obnovitelných zdrojů na hrubé konečné spotřebě energie téměř 20 %, v ČR se hodnoty pohybovaly jen lehce nad 14 %. Mezi lety 2004–2013 se u nás sice více než zdvojnásobila kapacita OZE, když však v důsledku legislativních změn došlo v roce 2013 ke zrušení výkupních cen a téměř veškeré finanční podpory pro obnovitelnou energii, rozvoj odvětví se víceméně zastavil.

Největší potenciál v našich zeměpisných šířkách mají solární a větrné elektrárny. Zatímco počet malých střešních FVE díky nižší administrativní zátěži pozvolna roste a za rok 2020 vzrostl přibližně o 50 MW nového výkonu, nejnovější VTE byla nainstalována v roce 2019 a celkový výkon větrných

elektráren zůstává na zhruba 340 MW, což představuje méně než 1 % spotřebované elektřiny.

S rozvojem OZE by měl pomoci Modernizační fond, v rámci kterého ČR v letech 2021–2030 získá zhruba 150–180 mld. Kč na projekty spojené s modernizací a ekologizací energetiky. Většina peněz bude určena právě na oblast OZE a modernizaci tepláren. Nutné je také zjednodušení povolovacího procesu a urychlení výstavby nových energetických zdrojů ve stavebním zákoně a dalších předpisech.

Princip komunitní energetiky

Základní myšlenkou komunitní energetiky je umožnit koncovým odběratelům energie, aby se mohli podílet na vlastnictví, výrobě, distribuci a regulaci spotřeby udržitelné energie. Primárním cílem je zajistit lidem přístup k levnější, ekologičtější a na velkých zdrojích méně závislé energii.

V praxi to pak vypadá tak, že se obec, skupina občanů a místní podnikatelé dohodnou na vybudování vlastního energetického zdroje pro lokální spotřebu. Spoluvlastníci zdroje jsou zároveň odběrateli vyrobené energie a případné přebytky prodávají buď do běžné sítě, nebo ostatním obyvatelům obce a blízkého okolí. Stávají se tzv. aktivními zákazníky/samospotřebiteli, pro které se zažilo označení prosumer (z anglického producer a consumer). Členem energetické komunity se mohou stát také lidé z jiného regionu, kteří mají zájem o rozvoj komunitních OZE a rozhodnou se projekt finančně či jinak podpořit.

Komunitní energetika je součástí energetické transformace.
Foto: www.greenallianceblog.org.uk

Energetickým zdrojem mohou být například solární, větrné či malé vodní elektrárny s možností akumulace energie, bioplynové stanice s kogenerační jednotkou pro kombinovanou výrobu elektřiny a tepla, komunitní vytápny využívající OZE, komunitní dobíjecí a plnicí stanice poháněné energií vyprodukovanou v rámci společenství. Může se jednat také o systémy aktivního hospodaření s energií.

Energetické komunity/společenství mohou mít jakoukoliv právní formu (nejběžněji družstva nebo spolky), jejich primárním cílem však nesmí být tvorba zisku, ale uspokojování environmentálních, ekonomických a sociálních potřeb svých členů. Český právní řád zatím institut energetických společenství nezná, změnu by však měl přinést nový energetický zákon, který musí transponovat platné směrnice EU. Dominantním příkladem komunitní energetiky u nás jsou města a obce, které však vzhledem k aktuálním předpisům nemohou vyrobenou elektřinu distribuovat přímo svým obyvatelům.

Přínosy i bariéry komunitní energetiky

Komunitní energetika představuje možnost energetické decentralizace, demokratizace a dekarbonizace. Jednou z jejích hlavních výhod je, že peníze vygenerované v regionu zůstávají v regionu – ať už přímo u členů družstva, kterým se navrací počáteční investice a navíc benefitují z nižších cen energie, v podobě nových pracovních příležitostí, nebo v rámci investic do veřejné infrastruktury. Rozvoj komunitních projektů OZE má pozitivní dopad na podíl nové instalované kapacity OZE ve vlastnictví státu, přináší obyvatelům investiční příležitosti

a posiluje lokální konkurenceschopnost.

Komunitně vyrobená energie představuje energetickou soběstačnost a nezávislost. Jsou využívány lokální, nevyčerpatelné a bezemisní zdroje energie. Navíc jsou zabezpečeny dodávky energie i v případě výpadku sítě. Vzhledem k demokratickému řízení komunitních projektů se zvyšuje angažovanost veřejnosti a soudržnost mezi místními. Aktivní zákazníci mají větší kontrolu nad lokální energetikou a přijímají větší zodpovědnost za svou spotřebu. Komunitní energetika může být také řešením a prevencí tzv. energetické chudoby, kterou je zasaženo až 20 % českých domácností.

Energetické komunity však čelí také množství překážek. Tou největší je nízká legislativní, administrativní, finanční i technická podpora ze strany státu. Zákony řady evropských zemí dosud neumožňují vznik energetických komunit, případně nastavují nevhodné podmínky pro jejich fungování a hrají ve prospěch velkých společností. Založení energetického společenství obnáší velkou zodpovědnost, nutnost zavést energetický management a zajistit odbornou pracovní sílu, což je pro řadu v tomto odvětví nezkušených obcí komplikované a často demotivační.

Dalším významným problémem je neochota soukromníků investovat do komunitních projektů, které ve většině případů fungují na principu neziskovosti a mají spíše společenský přesah. S tím se pojí také riziko kapitalizace majetku a potlačení členského principu, kdy se družstva s vidinou lepších výnosů vychylují hluboko do tržního sektoru a dochází ke změnám právní formy. S komerčnějšími energetickými družstvy se můžeme běžně setkat například ve Švédsku či Německu.

MAS Pobeskydí, z. s.
739 53 Třanovice čp. 1
e-mail: mas@pobeskydi.cz
www.pobeskydi.cz

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro regionální rozvoj
Integrovaný regionální operační program

MINISTERSTVO
PRO MÍSTNÍ
ROZVOJ ČR